

KADOSA PÁL 120/40

1.

BREUER JÁNOS Kadosa Pál köszöntése¹

Szinte hihetetlen, hogy az alkotó és nevelő, a kiváló zongoraművész és fáradhatatlan szervező Kadosa Pál 60. születésnapjának megünnepléséhez érkezett el. Hihetetlen, hiszen húszéveseket megszegyénítő energiával és odaadással szolgálja - s reméljük, szolgálja még sok-sok évig - az egész magyar zenei élet előbbre vitelének ügyét.

Több, mint negyven éve annak, hogy Kodály Zoltán zeneszerzési- és Székely Arnold zongoraosztályában főiskolai tanulmányait megkezdte, hogy később, - ha hosszú évekig nem is a Főiskolán - de minden esetre egyetemi és egyetemes szinten fáradozók azokért a közös célokért, amelyek minden magyar muzsikusként kedvesek: az új zene terjesztéséért, a zenepedagógia megújításáért. Nem volt könnyű pedig Kadosa Pál pályakezdése. A zeneszerző, a XX. század hangjának letéteményese minduntalan a polgári hangverseny-látogató közönség közönyébe ütközött, ösztöndíj, megrendelés, hivatalos támogatás akkoriban nem várt egyetlen merész hangú alkotóművészre sem, s a pedagógus pálya - ha valaki egyáltalán zeneiskolai álláshoz jutott - sokkal nagyobb erőfeszítést követelt, mint manapság. Kadosa Pálnak volt ereje hozzá, hogy szembenézzen a nehézségekkel és vállalja azokat.

1927-től a neves Fodor-zeneiskolában tanított. 1928-ban zeneszerző kortársaival megalapította a Modern Magyar Muzsikusként csoportját, amely hamarosan egybeolvadt a Bartók és Kodály által 1911-ben alapított Új Magyar Zene Egyesülettel, a Modern Zene Nemzetközi Társasága magyarországi szekciójával. Ez a társaság számos, pályáját akkor kezdő zeneszerzőnek - a többi között Ránki Györgynek, Szabó Ferencnek, Szelényi Istvánnak - adott lehetőségei első műveik bemutatására. Kadosa Pál vezető szerepet vitt az UMZE-ban, mint félelmetes technikájú, az új zenét tökéletesen értő

¹ Parlando 1963/9, 1.-2. p.

és érző pianista számos friss magyar kompozíciót mutatott be - s nem csak a sajátjait. Az UMZE rendezte első szerzői estjét is 1933 májusában.

Bármily furcsán hangzik is, a 20-as, 30-as években hamarabb jutott zeneszerzőinknek nemzetközi elismerés, mint hazai megbecsülés osztályrészül. Kadosa művei a Modern Zene Nemzetközi Társasága fesztiváljain, külföldi nagyvárosokban hamarabb kerültek előadásra, mint itthon. I. zongoraversenye szenzációja volt az 1933-as amsterdami modern zenei ünnepségnek, műveit játsszák Ausztriában és Németországban, Olaszországban és az Egyesült Államokban, kiadója a modern zene máig legnevesebb vállalata, a Schott-cég.

A felszabadulás után mindaz a szervező tevékenység, ami addig félig-meddig magánvállalkozás volt, hathatós állami támogatásban részesült. Kadosa Pál elfoglalhatta a nagyon is megérdemelt főiskolai katedrát, s alelnöke lett a Művészeti Tanácsnak, majd ennek megszűnte után 1949 óta elnökségi tagja, s egy ideig ügyvezető elnöke a Magyar Zeneművészek Szövetségének, legújabban pedig elnöke az Országos Zenepedagógus Szakosztálynak. Elnökként tevékenykedik zongoraversenyeink zsűrijében, és részt vesz fesztiváljaink művészeti irányításában.

Közben fáradhatatlanul komponál. Műveinek teljes jegyzéke jóval többet tenne ki ennél az írásnál. Öt szimfónia, három zongoraverseny, két hegedűverseny, három vonósnégyes, négy zongorára és két hegedűre és zongorára írt szonáta jelzi - ha csak nagy vonalakban is - az alkotó útját. Harmonikus hármasság: a zeneszerző, a pedagógus és az előadóművész tevékenysége. Ha ma már jóformán soha nem is halljuk pompás, magvas billentésű, a zene jelentését kérlelhetetlen szigorral és biztonsággal feltáró zongorajátékát, bizonyára sokan emlékeznek még arra, hogyan játszott Bartókot, Schönberget, Webernt, vagy a saját műveit.

Teljesen egybefonódott a zeneszerző és a pedagógus Kadosa Pál munkássága is. Az elmúlt évtizedek folyamán értékes pedagógiai rendeltetésű művek egész sorát írta. Ezek a darabok - a tanítás bármilyen fokára készültek is - szervesen beleilleszkednek Kadosa Pál „nagy” oeuvre-jébe. A két háború között stílusát megérintette a magyar népdal élménye, de zenéje nem vált provinciálissá. Akkor, éppúgy, mint napjainkban, lépést tudott tartani az európai fejlődéssel, művei minden építő impulzust felszívtak. Az ifjúság számára írt darabjainak, - még a legegyszerűbbeknek is - legértékesebb vonása, hogy komolyan veszik a tanulókat,

nem jelentenek megoldhatatlan technikai, vagy zenei feladatokat, de nem is teljesen problémátlanok, nem gügyögő hangúak, s nem járnak jól ismert, kitaposott utakon. Ifjúsági darabjai zeneszerzői egyéniségének éppoly művészi igénnyel megformált, teljes értékű megnyilvánulásai, mint versenyművei, vagy szimfóniái.

A pedagógus Kadosa Pál nevét nemcsak, a tanulóifjúságnak szánt művei őrzik, hanem személyes tanítványai is. A régebbi időkben nála tanult zeneszerzést Lehel György, Mihály András és Sárai Tibor - hogy csak néhány nevet említsünk; s az utóbbi időben olyan kiemelkedő pianistákat nevelt, mint Rados Ferenc és Szabó Csilla.

Az életműre, Kadosa Pál termékeny élete eddigi munkájára visszpillantva, nézzünk mindjárt a jövőbe is; kívánjuk, hogy hosszú esztendőig segíthesse még a magyar zenepedagógia, az egész magyar zenei élet ügyét!

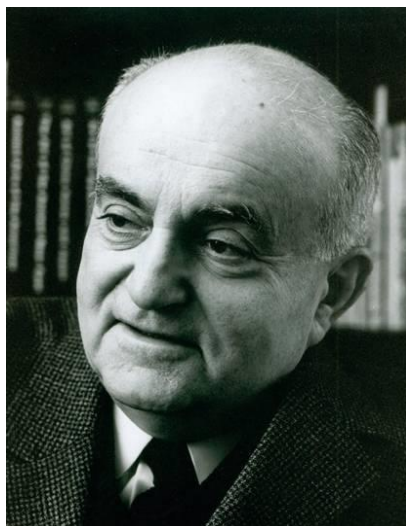
A Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa, Kadosa Pálnak 60. születésnapja alkalmával, a magyar zenei életben kifejtett fáradhatatlan munkásságáért a Magyar Népköztársaság Kiváló Művésze címet adományozta.

*

A Művészeti Szakszervezetek, Szövetsége és az Országos Zenepedagógus Szakosztály 60. születésnapja alkalmából köszöntötte Kadosa Pált. A Szövetség nevében Vass Imre főtitkár, a Szakosztály nevében Sándor Frigyes üdvözölte meleg szavakkal az ünnepeltet, egyben átadták a Szövetség, illetve a Szakosztály ajándékát.

2.

BIELICZKYNÉ BUZÁS ÉVA²
EMLÉKEZZÜNK KADOSA PÁL
ZENESZERZŐRE, ZONGORAMŰVÉSZRE, ZENEPEDAGÓGUSRA
(1903. szeptember 6. Léva – 1983. március 30. Budapest)

Nagygyörgy Sándor portréja (kb. az 1970-es évek)

Beszélgetés Kadosa Pál zeneszerzővel (1980.06.01.)

B.É. Kadosa Pál iránt mindig nagy tiszteletet éreztem, hiszen egyike korunk jelentős zeneszerző személyiségének. Eddigi életútjának rövid lexikális felsorolása is tekintélyes. 1921-27 között Kodály Zoltán tanította zeneszerzésre, Székely Arnold pedig a zongorázás művészetére. Az 1920-as évektől kezdve az avantgarde művészek vezető egyénisége volt. József Attila és Kassák Lajos baloldali gondolkodású baráti köréhez tartozott. 1923-tól kezdve, mint zongoraművész nemcsak a saját, hanem kortársainak műveit is gyakran műsorára tűzte. 1949-től a Magyar Zeneművészek Szövetsége elnökségének tagja.

„Kadosa Pál legkiemelkedőbb fiatal komponistáink egyike: felkészültsége igen figyelemreméltó; erről tanúskodnak művei és az Új Zene Nemzetközi Társasága számos ünnepségén való részvétele. – Ezen felül kiváló zongoraművész és pedagógus” – írta róla Bartók Béla 1939-ben. Egyéniségében a zeneszerző, a zongoraművész és a pedagógus egységet alkotott.

² [Bieliczkné Buzás Éva - hajdutanec.hu](http://bieliczkynebuzas.eva-hajdutanec.hu) c. honlapján megjelent írás bővített változata.

Művei:

Huszti kaland című opera, 5 kantáta, 8 szimfónia és a Szimfonietta, 2 divertimento, 4 zongoraverseny, 2 hegedűverseny, versenymű brácsára, versenymű vonósnégyesre, 3 vonósnégyes, 4 zongoraszonáta és más zenekari-, kamara-, kórusművek, zongoradarabok, valamint dalok.

Ezekről a művekről szerettem volna megkérdezni a véleményét. 1980. június 1-én, vasárnap délelőtt – amikor éppen nem tanított – kissé elfogódottan léptem be otthonába, de olyan szerényen és barátságosan fogadott, hogy néhány perc múlva már lelkesen faggathattam zeneműveinek rádiós történetéről.

Kadosa Pál
(Bieliczkyé Buzás Éva felvétele)

B.É. A Magyar Rádió szalagtárában csaknem minden Kadosa-mű felvétele megtalálható. Kompozícióinak jelentős része a Rádió megrendelésére készült, vagy több korábban írt mű átdolgozott változatát vásárolta meg és mutatta be a Rádió.

K.P. Nagyon örülök a kérdésének, mert a Rádió nagyon sokat tesz a magyar zeneszerzők műveinek megismertetéséért. A 30 évvel előttem járó generációért és az én korosztályomért éppen úgy, mint a mostani fiatal komponistákért. Műveim rádiós felvételei a legjobb megszólaltatások közé tartoznak.

Zenekari művek

B.É. A több tételes, zenekarokra komponált szimfónia az egyik legjelentősebb zenei műfaj. Ön sorozatban nyolcat számozott, de ha hozzávesszük a Szimfoniétát is, akkor annyit komponált, mint Beethoven.

K.P. A szimfónia írására elég soká szántam rá magam. Féltem ettől a nagyon jelentős és igényes műfajtól. Mind a nyolc szimfóniám felvétele megvan a Rádióban. Az első három kivételével a Rádió megrendelésére készültek. A IV.-et és a VIII.-at a Magyar Állami Hangverszenyenekar adta elő, a többit a Rádiózenekar.

Az **I. szimfóniámat** félelmetesen nehéz időszakban, 1941–42-ben írtam, de a bemutató csak a felszabadulás után, 1945-ben volt. Somogyi László vezényelte egy nagyzenekari hangversenyen. Úgy emlékszem, hogy ezen a koncerten Bartók és Kodály mellett én voltam a szerény harmadik zeneszerző, akinek a művét játszották. Utána – mint sok más művemet is – rövidítettem és átdolgoztam. A Rádió így rögzítette 1965-ben Lehel György vezényletével. Érdekes, hogy az első előadásnak sokkal nagyobb sikere volt, mint később az átdolgozott formájában, pedig ez a jobb.

A **II. „Capriccio”** szimfónia állami felkérésre készült 1948-ban, a szabadságharc századik évfordulójára. A rádiófelvételt 1959-ben Erdélyi Miklós dirigálta.

A **III. szimfónia** írása egy kis kitérő volt zeneszerzői munkásságomban. Romantikus szimfóniának is neveztem, amit ma talán kissé túlzásnak tartok, de az biztos, hogy szélesebb dallamívelésű minden előtte és utána következő szimfóniánál. Mihály András – nekem kedves volt tanítványom mutatta be a Rádióban 1957-ben. Azt hiszem, ez volt az első karmesteri szereplése.

A többi szimfónia gyorsabban követte egymást, mert megszerettem ezt a műfajt.

A **IV. szimfóniát** Révai József emlékére írtam. Megfogalmaztam benne a humanista egyéniségét és bizonyos tévedéseit egyaránt. Volt bizonyos ellentmondásosság az ő lényében, de mindig becsületes és mély érzésű embernek ismertem. Ez a szimfónia tragikus hangvételű.

Az **V. szimfónia** viszont ennek furcsa ellentéte: egy hétköznapi életet megéneklő szimfónia. Mindegyiket 1961-ben vette fel a Rádió Erdélyi Miklós vezényletével. A következő két lírai jellegű szimfóniámat szintén ő dirigálta: a **VI**-at 1966-ban, a **VII**-et pedig 1968-ban.

Kadosa Pál VI. és VII. szimfónia és IV. zongoraverseny
Kiss Gyula (zongora) és az MR Szimfonikus Zenekara, vezényel: Erdélyi Miklós

TELJES LEJÁTSZÁSI LISTA MEGTEKINTÉSE (7 felvétel)

© 1969 HUNGAROTON RECORDS LTD.

A *VIII. szimfóniámat* – amelyre a líraiság mellett a jókedv és a szomorúság is jellemző – 1969-ben Lehel György mutatta be. Ide tartozik a *Szimfonietta* 1974-es felvétele a Rádiózenekarral, szintén Lehel György vezényletével. Ez a művem – amely tulajdonképpen IX. szimfóniának készült – volt az utolsó, amelyet még magam le tudtam írni. Egy agyérgörcs miatt ugyanis a jobb kezem olyan merev lett, hogy ma már nem tudok vele írni, vagy zongorázni. Ennek a partitúráját is nagyon nehéz lehetett elolvasni. Egy volt tanítványom másolta le, aki még a gyöngye kézírásomat is ismeri. Ezt még nem hallottam igazán meggyőző előadásban, annak ellenére, hogy több jó karmester dirigálta. De lehet, hogy az én lejegyzésem nem volt elég kifejező, mert többre gondoltam, mint amennyit meg tudtam valósítani.

Szimfóniáim közül gyakrabban csak a *IV.*-et tűzik műsorra, pedig én a többit is tartom olyan jónak, különben átdolgoztam volna. Jellemző rám, hogy ha a műben az ideát jónak tartom, de a megvalósítást kevésbé, akkor átírom. Van, amikor 3 év múlva, van úgy, hogy 45 év múlva. Amikor úgy érzem, hogy most már meg tudom valósítani, ahogy elképzeltem.

Lehel György és Erdélyi Miklós karmesterek

Kamara művek

B.É.A Rádió archívumában jó néhány kamaraműve megtalálható.
Hogyan emlékszik rájuk?

K.P. Az 50-es években készült felvételeket persze ma már nehéz pontosan ellenőrizni. Arra azonban emlékszem, hogy a *Fűvösötöst* a Budapesti fűvösötös mutatta be, több kisebb zongoraművet pedig én játszottam felvételre. Ilyen lehetett például 1955-ben a *Népdalszvit*, valamint az *Ajánlás* és *Román bordal a Vázlatok* sorozatból. A Tátrai vonósnégyes játszotta hangszalagra mind a három vonósnégyesemet, de ezek közül csak a *II. vonósnégyes* volt rádiós megrendelés 1957-ben.

Vokális művek (dalok és opera)

B.É. Mindig örömmel hallgatom a költők verseire komponált műveit.
Különösen, ha az én legkedvesebb költőim is köztük vannak.

K.P. Általában szigorúan bírálom korábban írt műveimet. Ezek közé tartoztak a régebben komponált József Attila dalaim is. A költővel jó barátságban voltam. Nagyon örült, mikor megmutattam az általam megzenésített verseit. Neki tetszetek ugyan, de én nem éreztem teljesen megoldottnak azokat. Csak a *Ringató* című dalt tartottam meg közülük. 1938-40 között írtam viszont egy kantátát József Attila verseire *A végzetes szerelemről* (*De amore fatali*) címmel. Később azonban teljesen átdolgoztam. Ezt a változatot vette meg tőlem a Rádió, s 1964-ben készítették el a felvételét. Sándor Judit, Sziklay Erika, Réti József, Szalma Ferenc énekeltek a szólót, az MRT énekkarát és szimfonikus zenekarát Lehel György vezényelte.

Sziklay Erika

Szűcs Lóránt

1964-ben készült az Op. 60-as számú *Hét dal József Attila verseire*. Ezeket ma is szívesen vállalom. A felvételük 1965-ben volt. Sziklay Erika énekelte Szűcs Lóránt zongorakíséretével.

Nelly Sachs

Ugyancsak ők adták elő az egyik legjobbnak tartott művemet a *Négy Nelly Sachs dalt* is (*In memoriam Nelly Sachs*). Emlékezni akartam a német költőnőre, akit koncentrációs táborba zártak, de a svéd király személyes közbenjárására kiengedtek. Ezután Svédországban telepedett le. Ott kapta a Nobel-díjat és ott is halt meg 1970-ben. Nelly Sachs életében nem engedte megzenésíteni a verseit, mondván, hogy akkor az ő eredeti gondolata elvész. Az örökösei, akik Nyugat-Németországban élnek, úgy gondolták, hogy tiszteletben tartják a költőnő elképzelését és ők sem járulnak hozzá a versek megzenésítéséhez. Mivel a Szerzői Jogvédő Hivatal elnöke vagyok, személyesen kértem a német jogvédő hivatal elnökét és vezérigazgatóját, hogy járjanak közre ez ügyben. Ők el is intézték, hogy megkaptam

az engedélyt a versek komponálásához. Én az eredeti német verseket zenésítettem meg. Raics István fordította magyarra, kitűnően. A Rádióknak az volt az elve, hogy lehetőleg minden magyarul szólaljon meg, ezért az első 1971-es felvétel magyar szöveggű, 1976-ban azonban az eredeti német szöveggel is készült rádiófelvétel.

B.É. Nem maradhatott volna ki az MRT énekkarának komponált mű sem.

K.P. *Arany János verseire hat kórusdalt* írtam, az MRT énekpara részére. Sapszon Ferenc vezényletével kétszer is felvették, 1970-ben, majd 1975-ben. Úgy érzem, hogy ezek a kórusművek megérdemelnék, hogy gyakrabban műsorra tűz-zék. Köztük több szerepel néha hangversenyeken is. Persze tudom, a legnagyobb gond az, hogy igen nehezek. Tehát a Rádió énekkarán kívül alig tudná más kórus megszólaltatni az egészet.

B.É. A *Huszi kaland* című operája nemcsak a Rádióban, hanem az Operaházban is megszólalt.

K.P. A rádiófelvételeken sokszor sikeresebben szólal meg a mű, mint az élő elő-adásokon. Példa erre a *Huszi kaland* című operám. A két felvonásos történelmi vígopera 1949-50-ben készült. Jókai Mór novellája nyomán a szövegét Szabolcsi Bence írta.

Huszi kaland – opera

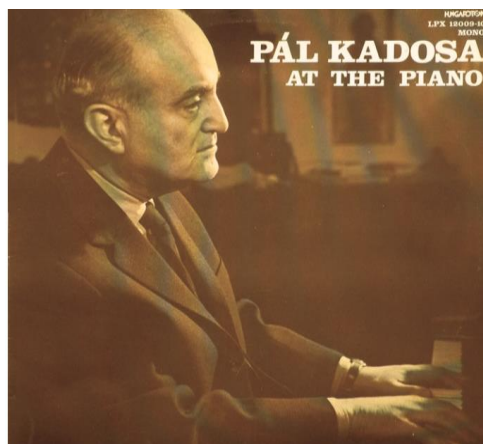
B.É. 1951. július 31-én a Magyar Nemzetben Asztalos Sándor cikkében a többi között ezt írta: „Szombat reggel zenei életünk jelentős eseménye zajlott le a Rádió 23-as stúdiójában: végig hallgattuk a felszabadulás után elkészült első operánkat, Kadosa Pál Kossuth-díjas zeneszerzőnek *Huszi kaland* című művét. A Rádió helyesen járt el, amikor a jövő zenei évad operaházi bemutatója előtt elkészítette az

egész opera felvételét. A közel 90 perces kitűnő zenei anyag bemutatója augusztus 19-én, Alkotmányunk ünnepének előestéjén lesz a Rádióban”.

K.P. A speciális stúdióhangzás miatt egy-két tömegjelenetet át is dolgoztam. Ekkor a szerepeket Udvardy Tibor, Maleczky Oszkár, Sándor Judit, Littasy György, Lendvay Andor, Aarika Anelli, Andor Éva, Domahidy László, Katona Lajos, Kishegyi Árpád, Somogyvári Lajos és Pálffy Endre énekelték. A Földényi kórust és a Magyar Rádió szimfonikus zenekarát Kórody András vezényelte.

A *Husztli kaland* című művem Operaházi bemutatója pedig 1951. november 22-én volt. Az előadók azonban nem voltak megfelelően felkészítve a bemutatóra. Tóth Aladár, az Operaház igazgatója hiába lelkesedett érte, mégis csak tizenegy előadást ért meg. Ehhez az operaházi előadáshoz képest a Rádió felvétele sokkal jobb volt.

Zongora-művek

TELJES LEJÁTSZÁSI LISTA MEGTEKINTÉSE (Válogatás, 24 felvétel)

Szonatina magyar népdalokra, op. 23/d; I. zongoraszonáta, op. 7, No.1; IV. zongoraszonáta, No. 4, op. 54; Kaledioszkóp, op. 61; Hat kis etűd (Az 55 kis zongoradarab c. sorozatból);

Négy Caprichos, op. 57; Öt vázlat, op. 18/b 1., 3., 5. sz;

Concertino zongorára és zenekarra, op. 29

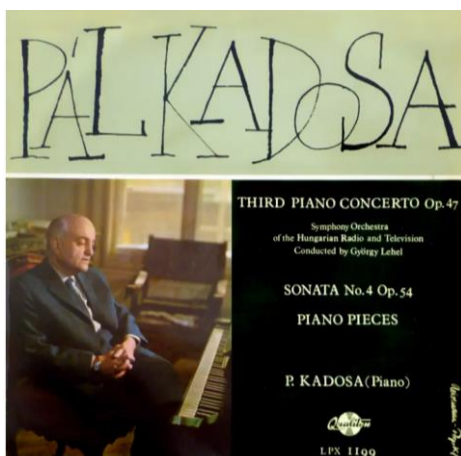
© 1955 HUNGAROTON RECORDS LTD.

Zoltán Kocsis - Pál Kadosa: Sonatina on Hungarian Folksongs Op. 23/d. (4:40)

Kadosa: Sonatina on Hungarian Folksongs, op. 23/d.

I. Poco Allegro; II. Parlando Rubato; III. Vivace

Kocsis Zoltán-zongora

TELJES LEJÁTSZÁSI LISTA MEGTEKINTÉSE (14 felvétel)

Kadosa Pál (zongora) és az MR Szimfonikusok, vezényel: Lehel György
 © 1964 HUNGAROTON RECORDS LTD.

TELJES LEJÁTSZÁSI LISTA MEGTEKINTÉSE (17 felvétel)

Zongoraszonáta, Op. 7, No. 1 (Kocsis Zoltán); 4 Caprichos, Op. 57 (Ránki Dezső);
 Rhapsodie, Op. 28A (Szabó Csilla); Szonáta hegedűre és zongorára, Op. 58.
 (Kocsis Albert, Szabó Csilla); Szerenád - Kamarazenekarra, Op. 65
 © 1970 HUNGAROTON RECORDS LTD.

B.É. Az az érzésem, hogy a zenei műfajok közül Önhöz legközelebb a zongorára írott művei állnak. Ez nem csoda, hiszen világszerte sikereket elért zongoraművészeiről van szó.

K.P. Amíg aktív zongorista voltam, a műveimet magam játszottam felvételekre is. Ezek közül megemlítem a Rádió felkérésére írt két nagyobb zongoraműveimet: a *IV. zongoraszonáta* felvételét 1964-ben, a *IV. zongoraversenyét* pedig 1967-ben készítették. Ez utóbbin a MRT szimfonikus zenekarát Oberfrank Géza vezényelte. Mondhatom, hogy szinte soha nem éreztem magam olyan jól, mint mikor a Rádiózenekar kíséretével zongoráztam. Mindig inspirált az, hogy nagy biztonsággal és lelkesedéssel játszották műveimet.

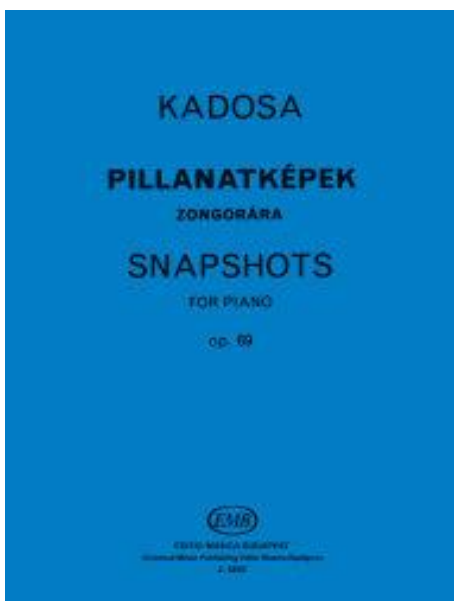

Kadosa Pál
(Bieliczkyne Buzás Éva felvétele)

Kadosa Pál: Pillanatképek Piano: Ábrahám Mariann (3:36)

Ábrahám Mariann (1933–2023) zongora professzora a Zeneakadémián Kadosa Pál volt.

To E.D.G

PILLANATKÉPEK – SNAPSHOTS

Op. 69 (1971)

1.

KADOSA Pál
(1903–1985)

Allegro nervoso

f

cresc.

ff

mf *ff* *mf* *ff*

sostenendo

3.

Tempo di minuetto

mp

cresc.

Pillanatképek címmel öt zongoradarabot írtam 1972-ben a Rádió kérésére. De ekkor már baj volt a kezemmel, úgyhogy Kocsis Zoltán adta elő, nagyszerűen. Azóta több művet játszották már rádiófelvételre vagy lemezre a volt tanítványaim. Megemlítem például az 1946-ban komponált op. 37-es ***Szonáta két zongorára*** címűt, amelyet 1973-ban Jandó Jenő és Schiff András játszott el. Számomra emlékezetes azonban az 1959-es felvétele is, amikor Szabó Márta – a feleségem – és Rados Ferenc adták elő. Ezt megelőzően azonban többször is én játszottam – zongoraművész feleségemmel együtt – hazai és külföldi koncerteken egyaránt.

Kadosa Pál
(Bieliczkyne Buzás Éva felvétele)

A Zeneművészeti Főiskola zongoratanára

Kadosa Pál tanít

B.É. A Zeneművészeti Főiskolán 1945-től tanít, és 1948-tól a zongora tanszak vezetője. Tanítványai emlegetik, hogy fontosnak tartja, hogy a tananyag részévé váljanak a kortárs zeneszerzők művei, így Bartók, Casella, Debussy, Poulenc, Prokofjev, Ravel. Zeneszerzést is oktatott, tanítványai közül került ki Lehel György és Mihály András karmester. (Ők nagy tisztelettel beszéltek erről.) Pedagógiai eredményei legendássá váltak, mert az utóbbi időben tanítványai közül kerültek ki világhírű zongoraművészeink: Kocsis Zoltán, Ránki Dezső, Schiff András, Jandó Jenő, Kiss Gyula és mások. Volt-e valamilyen „titka” az eredményes tanításnak?

Ránki Dezső és Kadosa Pál a Zeneakadémián (1970).
(Fotó: MTI/Molnár Edit)

K.P. Valaki megkérdezte Kodálytól, mi az ő tanítási módszere? Azt felelte az, hogy nincs módszere. Nos, erre törekszem én is. Hiszen a tanárnak minden növendékhez másképpen kell közelednie. Mindig konkrétan az adott zenéből szeretnék kiindulni és alkalmazkodni a növendék egyéniségéhez. Mindenkit a saját tehetségéből próbáltam és próbálok továbbfejleszteni. Igyekeztem minél több fiatal útját egyengetni. Azt hiszem, többet ér, ha egy-egy növendék fejlődését segítjük, aki később nem váltja be a hozzá fűzött reményeket, mintha lemondunk csak egyetlen növendék fejlődéséről is. Változatlan pedagógiai optimizmusban élek.

B.É. Végezetül szeretném megkérdezni, mi a véleménye a Rádió zenei műsoráról?

K.P. Igen, szívesen mondanék még néhány gondolatot a Rádiónak a modern zenével való kapcsolatáról. A műsorban sok új zene, és főleg sok új magyar zene hangzik el. Maga az, hogy a Rádió együttesei az új műveket előadják, és hogy jól adják elő, ez nekem nagyon tetszik. Sőt, szerintem a Rádió zenekara és énekkara

a legjobban tudja megszólaltatni az új magyar zenét. Erre hivatott előadók. Hamar orientálódnak a megfelelő zenei stílusban, jól olvasnak kottát és könnyen tanulnak. Ez szükséges is, mert nekik nincs annyi érési időre lehetőségük, mint más zenekarnak és énekkarnak.

Itt említem meg, hogy vidéken is vannak eredmények. Miskolcon Mura Péter – akit zeneszerzésre és zongorázni is tanítottam –, Pécsen Breitner Tamás, Szegeden pedig Pál Tamás karmesterek is adnak elő mai műveket zenekarukkal. Nagyon jó hangversenyt hallottam például Zalaegerszegen a kamara-kompozícióimból. A szép teremben azonban száznál kevesebb ember fér el. Ilyen helyen tehát zenekart nem lehet elhelyezni. Mivel a Filharmónia Művészeti Tanácsának is tagja vagyok, azért tudom, hogy milyen nagy problémát jelent a kortárs művek megszólaltatása. A Filharmónia sokat tesz a cél érdekében, de a korlátokkal számolni kell: kevés a hangversenyterem és a modern zene megfelelő előadására alkalmas zenekar.

Az új magyar zene ügyének legjelentősebb pártfogója a Magyar Rádió. Ez nyilvánul például abban, hogy a műsorban több időt és gyakoribb elhangzási lehetőséget ad a kortárs műveknek, mint amennyi a hangversenyeken lehetséges. A Rádió vezetősége pedig nemcsak érdeklődik az új magyar zene iránt, hanem feladatának is tekinti annak támogatását és népszerűsítését. Kívánom, hogy a Magyar Rádió ezután is ilyen gonddal szolgálja az új magyar zene ügyét, mint jelenleg.

*

Államunk a legmagasabb díjakkal ismerte el Kadosa Pál tehetségét, sokoldalú, színvonalas munkáját, közéleti tevékenységét. Műveiben és tanítványainak zongorajátékában pedig benne él a mester művészi elkötelezettségének teremtő ereje.

Elismerései:

Kossuth-díj (1950, 1975),

Érdemes művész (1953),

Erkel Ferenc-díj (1955, 1962),

Kiváló művész (1963)

Részletek a Bieliczkyné Buzás Éva RÁDIÓFÓNIA c. sorozatából:

Bieliczkyné Buzás Éva rádiós szerkesztő, zenei író Joó Sándor költő portréjával

A Magyar Rádió pályázatának díjnyertes művei (1948)

A Magyar Rádió az 1848-as forradalom és szabadságharc százéves évfordulóját új művek bemutatásával kívánta emlékezetessé tenni és pályázatot hirdetett különböző, a rádióban megszólaltatható műfajok számára.

A két zenei nagydíjat **Kadosa Pál** zongorára és zenekarra írt *Concertinója* valamint **Veress Sándor** *Szent Ágoston zsoltára* kapta.

Kadosa Pál a *Concertino* néven ismertté vált *II. zongoraversenyét* 1938-ban komponálta, de az 1948-as rádiós bemutatótól kezdve számíthatjuk igazi sikerét, népszerűségét.

A zeneszerző ezt a kompozíciót önmagának írta, mint mondta:

„A zongorás *Concertino* megírására az ösztönzött, hogy magam is aktív zongorista lévén, a saját technikai fölkészültségemnek megfelelő versenyművet írjak. Tehát olyan művet, amelyet, mint pianista nem túl nagy erőfeszítéssel győzök, és amellet mutatós.

Kadosa Pál *Május-köszöntő* – kórusmű (1949)

Az 1949-es évtől óriási fejlődésnek indult országszerte a kórusmozgalom. Gyárakban, üzemekben, hivatalokban, iskolákban egymás után alakultak az énekkarok.

[Május-köszöntő \(2:03\)](#)

A zeneszerzők pedig szinte ontották a tömegdalokat. Kadosa Pál a feladat szükségességét így fogalmazta meg: „A tömegdal nagy összefogást teremt a tömegek között. A kedélyre és az érzelemvilágra a zene hat legközvetlenebbül. A tömegdalknak politikai nézőszögből is óriási a jelentősége.” Kadosa Pál is megírta a maga „tömegdalát” Raics István versére, *Május-köszöntő* címmel. A kórusmű nagyon népszerűvé vált és a zeneszerző 1950-ben Kossuth-díjat kapott érte. Dallama később bekerült a *Huszti kaland* című operájába is.

Az 1949-es évvel kezdődő időszakban a kultúrpolitika a kantátákon, tömegdalokon és divertimentókon kívül sürgette az új magyar operák bemutatását is. E várakozásnak kívánt eleget tenni Kadosa Pál *Huszti kaland* c. operájával, amelynek szöveggönyvét Szabolcsi Bence készítette egy Jókai-novella alapján. A kuruc korban játszódó történetet tréfás, regényes formában dolgozták fel. A mű rádiós premierje előtt úgynevezett szakmai bemutatót tartottak.

Az 1951. november 21-én lezajlott operaházi premier nem aratott sikert. Kadosa Pál szerint a színpadi előadás nem volt olyan jól előkészítve, mint a rádiós felvétel. Tóth Aladár, az Operaház igazgatója hiába lelkesedett érte, néhány előadás után le kellett venni a műsorról. Idézem még Kadosa Pál későbbi, sommás, önkritikus véleményét: „Azokban az években, mi zeneszerzők világnézeti meggyőződésből akartunk egyszerűsödni, hogy minél több emberhez tudjunk szólni. De túlmentünk azon a ponton, amit még szabad lett volna csinálni. A legsúlyosabb az volt, hogy az egyszerűsoddéssel sem tudtuk elérni azt, amit akartunk, hogy a közönség ráhangolódjon a mondanivalónkra. Azóta rájöttem, nem az egyszerűség biztosítja a zene sikerét, hanem az elhitehető erő, amely belőle árad.

A legtöbb zenét, amit akkor írtunk, meg kellett tagadnunk utólag. Jóllehet a *Huszti kaland* is ilyen szerencsétlen időben született, de azért most sem tagadom meg teljesen, mert vannak benne olyan törekvések, amelyeket ma is helyesnek tartok.”

Pian e forte - szonáta zenekarra, op. 59 (1963) (16:28)

Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara, vezényel. Lehel György

© 1965 HUNGAROTON RECORDS LTD.

Kadosa Pál: *Pian e forte* (1963)

„A fesztiválok fölött sohasem nyugszik le a nap – olvasható az egyik amerikai zenei folyóiratban, arra célozva, hogy szinte az év minden hónapjára, hetére jut zenei fesztivál a világ valamelyik részén. A Budapesti Zenei Hetek a szerényebb zenei seregszemlék közé tartozik. Nem fémjelzik a legnagyobb előadóstárak nevei, nincsenek évtizedes hagyományai sem, nekünk mégis a legkedvesebb: mert a miénk, mert hazai zenei életünk évről-évre ismétlődő nagy erőpróbája” – írta Kroó György a *Rádióújság*ban, az ünnepi műsorok bevezetéseként. 1963. szeptember 28-án, a **Budapesti Zenei Hetek** megnyitó-hangversenyén Lehel György vezényelte a Magyar Állami Hangversenyzenekart. A koncerten bemutatóként hangzott el a 60. születésnapját ünneplő **Kadosa Pál *Pian e forte*** c. egytétéles zenekari műve.

Pándi Marianne többek között ezt írta a műről: „Kadosa Pál *Pian e forte* c. kompozíciója ez év nyarán a rádióban hangzott el először, ugyancsak Lehel György tolmácsolásában és az akkor nyert benyomásokat a hangversenytermi előadás megerősítette: összefoglaló jelentőségű, rövidre fogott, mondanivalójában igényes és hatásában reprezentatív művet hallottunk. Lehel György lelkes ügybuzgalma valódi ünnepé avatta a jól sikerült bemutatót.”

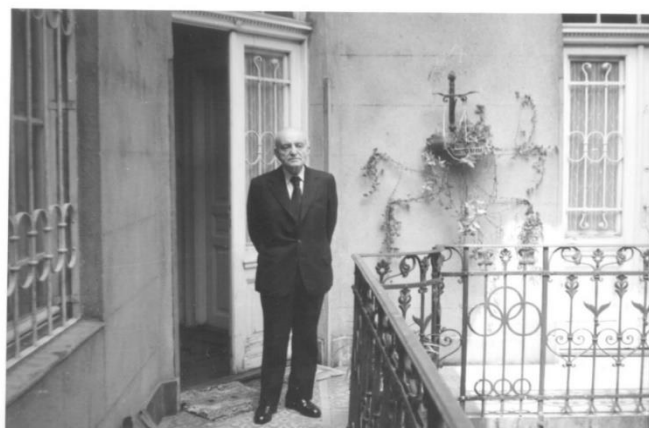

Kocsis Zoltán és Ránki Dezső

Kocsis Zoltánt és Ránki Dezsőt Kossuth-díjjal tüntették ki (1978)

Kocsis Zoltán és Ránki Dezső, a két fiatal zongoraművész a 60-as évek végén és a 70-es évek elején robbant be a magyar és a nemzetközi zenei életbe. Tehetségüket 1978-ban Kossuth-díjjal ismerték el. Az egyik hetilap munkatársa úgy vélte, hogy magas kitüntetésük korábbi zeneakadémiai mesterük: Kadosa Pál diadala is. Az újságíró megkérdezte a neves professzortól, miképpen vélekedik arról, hogy két rendkívüli tehetségű növendékét csaknem példátlanul fiatalon, 26 évesen jutalmazták a Kossuth-díjjal. Íme Kadosa Pál válasza:

„Mindig zavarba ejt, ha növendékeim sikerét nekem tulajdonítják. Nem valami álszerénység szól belőlem, de Kocsis és Ránki eredményeiben voltaképpen kevés az érdemem. Mind a ketten csodagyerekek voltak, abban a vonatkozásban, hogy játékkal a növendékkoncerteken minden alkalommal feltűnést keltettek. Amikor hozzám kerültek, már magas-szinten tudtak zongorázni. A zene iránti lelkesedésük kiapadhatatlan. Ránki lírikus alkatú, de hogy izzó drámaiság is fűti, az kiderült Liszt *h-moll szonátájának* előadásakor. Kocsis drámai és intellektuális zenész és tevékenysége igen sokoldalú. Az, hogy már főiskolás korukban javában koncerteztek, csak hasznukra vált, mert hamar otthonosan érezték magukat a pódiumon. Hogy ilyen fiatalon tüntették ki őket Kossuth-díjjal? Ez a döntés nem elhamarkodott, sőt nagyon is igazságos, hiszen mind a ketten bebizonyították már, hogy itthon is, külföldön is megállják helyüket, s világszerte igen nagy sikereket aratnak.”

Kadosa Pál az otthonába

Elhunyt Kadosa Pál zeneszerző (1983)

1983. március 30-án Kadosa Páltól búcsúzott a magyar zenei élet. A 80 év korában elhunyt zeneszerző, zongoraművész és a Zeneművészeti Főiskola tanára gazdag életművet hagyott maga után. 1921 és 1927 között Kodály Zoltán magánúton tanította zeneszerzésre, Székely Arnold pedig a Zeneakadémián zongorázni. A 20-as évektől kezdve az avantgarde művészek csoportjához, valamint József Attila és Kassák Lajos baloldali gondolkodású köréhez tartozott.

Zongoraművészként nemcsak a saját, hanem kortársai műveit is játszotta – mindenekelőtt Bartókét. Kadosa Pál művei egyéni hangot képviseltek. Írt operát, kantátákat, szimfóniákat, versenyműveket, kamarazenét, valamint dalokat és kórusokat. Élete vége felé abbahagyta a komponálást, mert úgy érezte, művei fölött eljárt az idő. „Az ifjú szívekben nem élek már” – hangoztatta. Zongoraművészi ambícióit is felváltotta a tanítás.

1945-től volt a Zeneakadémia zongoratanára, a tanszak vezetője. Pedagógiai eredményei legendássá váltak: tanítványai közül kerültek ki világhírű zongoraművészeink. 70-ik születése napján emlékezetes hangversenyt tartottak a Zeneakadémián. Négy fiatal növendéke ünnepi műsorral köszöntötte mesterét: Ránki Dezső, Kocsis Zoltán, Jandó Jenő és Schiff András Kadosa-műveit játszotta. A koncert végén az idős zeneszerző szemmel láthatóan meghiúsultan hajolt meg velük együtt a dobogón. Kadosa Pál életét még egy zongoraművész ragyogta be: Szabó Márta, aki előbb tanítványa, majd felesége lett. Ő adta az ihletet az 1946-ban komponált *Szonáta két zongorára* című darab alkotásához. A hatásos koncertmuzsikát Kadosa és kiváló pianista felesége együtt játszotta idehaza, elsőként a Rádióban, majd nagyon sokszor külföldi koncerteken is.

Kocsis Zoltán így búcsúzott kedves tanárától:

Kadosa Pál és Kocsis Zoltán

„Új állapot ez számunkra – s itt a fejedelmi többes nemcsak a zenészekre, zenebarátokra, hanem az egyetemes magyar kultúra munkatársaira, képviselőire, hódolóira is utal – hiszen olyan egyéniséget vesztettünk el, akinek neve a magyar zeneművészet utolsó hatvan évét fémjelzi, s aki zenei életünk aktív részese maradt haláláig. (...)

Kadosa tevékenységei közül ma kétségkívül a zeneoktatásban kifejtett munkája talál a legszélesebb hazai és nemzetközi elismerésre. (...) Nekünk a legjelentősebb az, amit már senki tőlünk el nem vehet, nevezetesen, amit a Kadosánál eltöltött öt év számunkra jelentett. (...) A legbonyolultabb egyéniségből is előbányászta ama rejtett értékeket, amelyek létezésében valószínűleg jobban hitt, mint maga a tanítvány. S ha az eljövendő zongoristanemzedékekre is tekintünk, tanítványainak száma végtelennek mondható.

Kadosa Pált is azok közé kell sorolnunk, akiknek földi létük befejeződése nem egyenlő elmúlásukkal.”

Budapest, március 15. tér 8.

KADOSA PÁL MŰVEINEK RÁDIÓS FELVÉTELEI

1951 Boldog éjjel –dal + De már nem tudom mit csináljak – dal + Az erdőnek madara van – dal + Mi kék az ég – dal + Orbán-dal + Tíz pár csókot egyvégből – dal

1952 I. divertimento + Megy az eke (Illyés Gyula) + Becsület és dicsőség – szvit

1953 Capriccio No. 4. (kamara) + Kis prelúd (kamara) + Öt vázlat (kamara)
II. szonáta (kamara) + Toccata és etűdök + A gellérthegyi szabadságszobor há-
rom alakjára

A dombon messze túl (Kótzsián Katalin)

1954 Mezei csokor (szimf.) + Szvit (szimf.) + Fúvósötös (kamara)
Hódolat Bartóknak (Homage á Bartók) (kamara) + Incselkedő + Kirgiz böl-
csődal + Ugrótánc (kamara) + Rapszódia op. 28/a (kamara) + Sirató (kamara)
Szonatina – magyar népdalokra op. 23/d (kamara) + Tatár táncdal (kamara)
Népdalkantáta (vokális) + Őszi dal + A szerelem, a szerelem (dal) +
1. vonósnégyes

1955 Concertino mélyhegedűre és zenekarra (szimf.) + Partíta (szimf.)
Gyermekdarabok (kamara) + Népdalszvit (kamara) + Tizenkét kis gyermekda-
rab zongorára + Vonóstrió + Ajánlás és román bordal (kamara) + Ábránd (dal)
Hogy Júliára találja (dal) + Zöldleves, fehér virágos akácfa (dal)

1956 Vonósnégyes-verseny (szimf.) + Igyunk biz azt egy kicsit (dal)
Ej, haj, ne szomorkodj szívbeli barátom + Nemzetördal (dal) + Télben (dal)

1957 III. szimfónia + III. zongoraverseny + Tíz bagatell + II. vonósnégyes (2.
felvétel!)

1958 Három kis zongoradarab + Kis szvit (kamara) + Négy duó op. 16/b
Négy magyar népdal (kamara) + Öt kis ritmustanulmány op. 16/d
Tíz kis zongoradarab + III. vonósnégyes

1959 II. szimfónia + I zongoraverseny + Szonáta két zongorára op. 37.
Kis szvit négy kézre

1960 IV. szimfónia + Gyermekszonatina

Három darab a B-A-C-H témára (kamara) + Huszti kaland – opera

1961 II. divertimento (szimf.) + IV. szimfónia (2. felvétel!) + V. szimfónia

1962 Négy orgonamű + III. szonáta + Szonatina

1963 II. hegedűverseny op. 32. + Pian e forte – sonate per orchestra
II. szonáta op. 58. + Négy capriccio op. 57. + Ballada (dal)
Két karodban (dal) + A tél (dal)

1964 IV. szonáta op. 54. + A végzetes szerelemről. kantáta

1965 I. szimfónia + Emberiség (dal) + A kanász (dal) + Nem én kiáltok (dal)
Ősz (dal) + Reménytelenül (dal) + Töredék I.II. (dal)

1966 Concertino (2. felvétel!) (szimf.) + VI. szimfónia

Kaleidoszkóp op. 61. (kamara) + I. vonósnégyes

1967 IV. zongoraverseny

1968 VII. szimfónia op.64. + Szerenád kamarazenekarra

Három magyar népdal (dal) + Koreai dal (dal)

1969 VIII. szimfónia

1970 I. hegedűverseny

1971 Hat kis zongoradarab + Hat magyar népdal op. 23. (kamara)

Nyolc kis zongoradarab Op. 3. + In memoriam Nelly Sachs – dalciklus op. 68.

1972 Concertino mélyhegedűre és zenekarra (2. felvétel!)

Pillanatképek – öt zongoradarab + I. szonáta op. 5 + I. zongoraszvit

1973 Kis szvit (2. felvétel) (kamara) + Szonáta két zongorára op. 37. (2. felvétel)

1974 Szimfonietta + Duó op. 2/o. + Hegedű-zongora szvit op. 6.

1975 Kaleidoszkóp op. 61. (2. felvétel!) (kamara) + Lassú és friss (kamara)

Tizenkét kis gyermekdarab zongorára (2. felvétel!)

1976 Concertino (szimf.) (3. felvétel!)

1977 Szonatina – magyar népdalokra op. 23/b (kamara) (2. felvétel!) + Trió

1978 Vivo (kamara)

1979 Improvizációk három román népdalra (kamara)

1980 I. hegedűverseny (2. felvétel!)

Mesteriskola - KADOSA Pál tanít (1972. 02. ??) (36:51)

Szereplők: Kadosa Pál, Kiss Gyula, Kocsis Zoltán, Mihály András, Ránki Dezső, Schiff András és a Magyar Kamarazenekar

A filmben felhangzó zeneművek:

Mozart: F-dúr versenymű 3 zongorára, K. 242; Mozart: Esz-dúr versenymű 2 zongorára, K. 365; Chopin: g-moll Ballada, op. 23; Beethoven: Asz-dúr szonáta, op. 110

1973.10.21 Zenei Figyelő - Kadosa Pál 70. születésnapja alkalmából (9:54)

KOCSIS Zoltán, SCHIFF András, JANDÓ Jenő-zongora

KADOSA Pál: Pillanatképek, op. 69 (KZ)

Szonáta két zongorára, op. 37 (SA,